

ЖИВІІА СИРЪ КНИГЪ

ВѢТХАГО ІНОВАГО ЗАВѢ
ТА, ПОМАЗЫКЪ СЛОВЕНСКЪ.

Шеврѣнска, вѣбѣллинскіи ѣзыкъ,
седми десатъ двѣма, бѣгомъ
дрыми преводники • преже воплоще
ніа гѣба испса нашого іс хѣ, т н
лѣта, нажелаемое повелѣніе пѣоло
мѣа филадельфа црѣ егѣпетска •
преведѣнаго зводѣ сътщаніемъ,
иприльжаніемъ ѣлико мѣчно,
помощію бжїею послѣдоваса, іи
справиса • влѣто, повоплощеніи
гѣ бга испса нашого іс хѣ •

✻ ⚡ ⚡ ⚡ ✻

КНИГА СКЛѢЗИАСТА

Львѣк 2004 р.б.

ББК 86.37
Б 59

Українське Біблійне Товариство
03190, м. Київ — 190, вул. Баумана 18

Благодійний Фонд „КНИГЧ”
79000, м. Львів, пл. Св. Юра, 5
тел.: (0322) 72-80-12

Віддруковано з готових діапозитивів
ТзОВ „Мастіг”
79039, м. Львів, вул. Луцького, 28
тел./факс: (0322) 233-62-74

КНИГИ ПРИПОВІДОК, ЕКЛЕЗИЯСТА, ПІСНІ ПІСЕНЬ, МУДРОСТІ ТА СИРАХА

Зі серії **Острозька Біблія**, яку опрацював та приготував до друку єрмнх. архимандрит др. Рафаїл (Роман Турконяк)

В цьому томі подано Книги Приповідок, Еклезіяста, Пісні Пісень, Мудрості та Сираха, двадцятьчетверту, двадцятьп'яту, двадцятьшосту, двадцятьсьому та двадцятьвосьму Книги Старого Завіту. Це перевидання Тексту п'ятьох Книг **Острозької Біблії** з 1581 р.б. Текст друковано такими самими черенками, що й оригінальний текст, тільки додано пробіли між словами та критичний апарат, в якому вказано старогрецькі чи єврейські тексти, вживані при перекладі Біблії. Паралельно подано також український переклад.

ISBN 966-7136-50-7

© єрмнх. Рафаїл (Роман Турконяк)

ВСТУП

В першу чергу бажаю подякувати всім, що мені в будь якій мірі допомогли, щоби цю працю видати, і щоби вона побачила денне світло.

Особливу подяку складаю Слuzі Божому Патріярхові Йосифові Сліпому за його довіря до мене, бо з його бажання і на його доручення я за це діло взявся 1975 р.б.. Бажанням Слуги Божого Патріярха Йосифа було, щоби наша Церква мала повний український переклад Святого Письма з церковнослов'янської мови. Спершу до цього використовувалося текст Синодального видання Св. Письма, а опісля, коли придбано з Оксфорду текст Острозької Біблії на фотографічній плівці, рішено виконати повний переклад з Острозького тексту.

Оскільки при порівнанні тексту Острозької Біблії з текстом грецької Септуагінти виявилось, що є не малі розбіжності, вважалося за доцільне провести порівнання обох текстів, і відтак подати читачеві текст Острозької Біблії з замітками та з українським перекладом.

Працю значно улегшило факсимільне видання Острозької Біблії, яке появилось з нагоди Ювілею Тисячоліття Християнства України заходами Братства св. Апостола Андрея в Канаді, а відтак доступ до оригінального видання Острозької Біблії в Центральному Архіві міста Львова.

Бажаю тут також подякувати бувшому Директорові Центрального Архіву бл. п. Мацюку Оресту Ярославовичу, теперішньому директорові Центрального Архіву Пельц Діані Іванівній та бібліотекарям за можливість безперешкодно працювати в Архіві над остаточною коректурою церковнослов'янського тексту.

Читачеві даємо оригінальний текст Острозької Біблії і його український переклад в надії, що він хоч в дечому спричиниться до духовної обнови на Землях України і на поселеннях.

єрмнх. Рафаїл

Принципи праці та Джерела

Основний принцип – це якнайточніше передати оригінальний церковнослов'янський текст Острозької Біблії.

Для цього відтворено букви і шрифт Острозької Біблії з деякими відмінностями. Для кожної букви відтворено ту, яка найбільше вживана в тексті: коли буква має більше, ніж одну форму. Всі скорочення тексту і подання букв в тексті збережено такими, якими вони є в оригіналі. Церковнослов'янський текст передано докладно, без винятків, але слова поділено за сучасними правилами. Між окремими словами дано пробіл, а коли частину слова переноситься до наступного рядка подано ризику за сучасними правилами правопису. В оригіналі слова дуже часто не відокремлені пробілом, або пробіл дано посеред слова, і вкінці рядка частини слова перенесені до наступного рядка без відміток.

Поділи на глави передано за оригінальним текстом Острозької Біблії також у випадках коли він відмінний від того, що є в грецьких виданнях. Поділу на стишки в тексті не подано, бо такого поділу немає в оригіналі, однак в українському перекладі такий поділ дано, щоб улегшити читачеві пошук відповідного місця в інших Бібліях. Оскільки є різні поділи на глави і стишки, то тут використовується поділ критичного видання.

Відмінності між церковнослов'янським текстом і грецьким виданням Книги Еклезіяста *Septuaginta, Id est Vetus Testamentum graecae iuxta LXX interpretes, edidit Alfred Rahlf, Duo volumina in uno, Stuttgart, Deutsche Bibelgesellschaft, 1979*, зазначено в тексті круглими () та квадратними [] дужками.

Круглі () дужки вказують на те, що текст **не має** відповідника в грецькому виданні. Якщо в круглих дужках використано ризику (-), це означає, що в церковнослов'янському тексті бракує тексту, який знаходиться в грецькому виданні. Коли після круглих дужок подано число, напр. ()⁵ (-)⁸ – відмінності грецького тексту подано у відсилці під тим числом, в кінці тієї ж сторінки. При складанні тексту вжито всіх заходів, щоб відсилки ніколи не переносилися до наступної сторінки, бо вважалося, що це значно читачеві ускладнить пошук за відповідною відсилкою.

Квадратні [] дужки вказують на те, що **є відповідник** в грецькому тексті. Оскільки після квадратних дужок слідує число, напр. []⁵ – у відповідній відсилці можна знайти перелік грецьких текстів, які мають текст тотожний з церковнослов'янським. Якщо в квадратних дужках поміщено ризику [-] – це вказує, що є грецькі тексти, в яких також не поміщено той же текст, якого немає в церковнослов'янському тексті. Коли читач піде до відповідної відсилки, знайде подано грецький текст, якого немає в церковнослов'янському, і також перелік грецьких джерел, в яких немає того ж тексту.

Основним джерелом для цієї порівняльної праці це вище цитоване видання грецького тексту видане в місті Stuttgart. Всі відсилки до джерел взято з цього тексту а також збережено форму та порядок відсилок, щоб зацікавлений читач міг

легко віднайти відповідне місце і перелік джерел у виданні, з якого вони запозичені. Тут подано лише відсилки до джерел, перелік джерел та пояснення скорочень, які були потрібні для цієї праці, а повний перелік всіх джерел, відсилок та скорочень для септуагінти слід шукати в повище цитованому виданні грецького тексту.

У випадках де подано паралельно два тексти В і А, відклики без виключення зроблено до грецького тексту А.

Вважаю доцільним підкреслити, що ця праця являє собою перевидання церковнослов'янського тексту Біблії, яка появилася в Острозі 1581 р., яку доповнено пояснення з грецького видання у відсилках, однак оригінальний текст **не змінено і не пристосовано** його до критичного грецького тексту. Всі розбіжності вказано в тексті при допомозі круглих та квадратних дужок, а далші тлумачення поміщено в відсилках. До тексту додано лише пробіли між словами та ризкою вказано перенесення частини слова в наступний рядок, згідно з сучасними правилами правопису.

Український переклад, який поміщено поруч з церковнослов'янським текстом, – це переклад церковнослов'янського тексту, до якого додано поділ на стишки, хоча його в церковнослов'янському тексті немає.

Вважаю за доцільне попередити читача, що поданий переклад не є літературно та мовно досконалий. Його подано з метою полегшення при читанні зрозуміння старослов'янського тексту, а також і чисел, які в українським тексті подано т. зв. арабським цифрами.

Перелік джерел, знаків та скорочень.

Septuaginta, Id est Vetus Testamentum graecae iuxta LXX interpretes,
edidit Alfred Rahlfs, Duo volumina in uno, Stuttgart, Deutsche Bibelgesellschaft, 1979

A = Александрійський кодекс, V в., Бритійський Музей, Лондон.

B = Ватиканський кодекс, IV в., гр. 1209, Рим.

S = Синайський кодекс, IV- V вв. раніше СПетербургу, сьогодні Лондон.

V = Venetus, V в., Венеція, Рим.

mss. = списки – рукописи.

rel. = остали списки.

pl. = численні списки.

* = Первинний текст списка.

† = Текст підтверджений цитованими списками та одним списком маюскулів.

° = Вказує на пізніші поправки внесені до первинного тексту

(КНИ́ГА ЕКЛЕ́СИЯ СИРѢ ЦРѢВНИИ
ЦРѢ
СОЛОМОНА)¹

Книга Еклезияста,
значить Церковника,
царя Соломона.

ГЛѢ СОБО́РНИКА СѢА ДѢДВА ЦРѢ ИИ́ЛЕВА ВЪ
ИѢРЛѢМИТѢ.

1 Слова соборника сына
Давидового, израїльського
царя в Єрусалимі.

Гла, а.

Усѣта сѣгѣтѣствїи, рѣ соборнїи сѣгѣта сѣ-
ѣптѣствїи, вса чєскаа сѣгѣта. чпѣо и́обни-
лиѣе члїкѣ вѣ всѣ прѣдѣтѣ ѣго ѣже прѣдѣ-
са пѣо слнчнѣоу. пѣо минѣѣ и́ рѣдѣтѣ прїхѣ-
днї, (а)² земла вѣ вѣткн стпѣи. И вѣсхѣ-
днї слнцє (-)³ и́ вѣ мѣстѣо своє влєчєтѣтѣса, [сїѣ вѣ-
сїа влєчєтѣтѣ]⁴ (и)⁵ и́дѣтѣтѣ кѣтѣ югѣ, (-)⁶ ѣбѣтѣхѣднїтѣ
кѣтѣ сѣвѣрѣ, (и) ѣбѣхѣднїтѣ ѣкѣрѣтѣ. и́дѣтѣтѣ дѣтѣ, и́
ѣкѣрѣтѣ ѣго ѣбѣрацїаѣтѣса дѣтѣ. вѣн поптѣцы и́-
дѣтѣтѣ вѣ мѣрє, и́ мѣрє нѣстѣтѣ насѣцїаѣтѣса. (Но вѣтѣ)⁷
мѣстѣо а́можє поптѣцы и́дѣтѣтѣ, (и) пѣамо пѣи са
вѣзѣрацїаѣтѣтѣ и́тпн. вѣа́ словєса́ прѣдѣна, нє вѣзѣ-
можє мѣжѣтѣ глѣтпн и́ нє насѣптнѣтѣса ѣко зрѣтпн,
нн и́спѣлнѣтѣса ѣѣхо слѣшїа́нїа. и́тпѣо бѣвѣшѣє пѣѣ
бѣдѣцѣмѣ, и́ чпѣо сѣтѣтворєнѣо пѣѣ пѣворнїмомѣ. и́
нѣстѣтѣ всѣ нѣво пѣо слнчнѣоу, и́жє вѣзѣтѣглѣтѣтѣ и́ рє-
чєтѣтѣ. (-)⁸ сїѣ нѣво ѣстѣтѣ ѣѣжѣ бѣсѣтѣ вѣ вѣтѣцѣхѣтѣ
бѣвѣшнѣхѣтѣ прѣждє нѣстѣ. нѣстѣтѣ пѣамѣтѣтѣ прѣвѣмѣтѣ,
и́ послѣдннѣтѣтѣ бѣвѣшннѣтѣ. нѣстѣтѣ и́мѣтѣ пѣамѣтѣтѣ
сѣтѣ бѣдѣцннѣ на послѣдѣ. а́зѣтѣ собѣрннѣкѣтѣ бѣхѣтѣ
црѣ и́илєвѣтѣ вѣ иѢрлѢмїтѣ, (-)⁹ вѣдѣа́хѣтѣ ѣрѣцє мѣѣ вѣзѣыс-
кїа́тпн, и́ сѣтѣстѣпнїтпн вѣ мѣдрѣстпн, ѣ всѣтѣхѣтѣ бѣ-
вїаѣтѣцнѣхѣтѣ пѣо нѣсѣмѣтѣ. и́ко поптѣчѣнїѣ лѣкѣво дѣдѣ
ѣтѣ снѣомѣтѣ члїкннѣмѣтѣ пѣцнїса ѣ нѣмѣтѣ. внїдѣтѣхѣтѣ
всачѣска́а сѣтѣтворѣнїа, сѣтѣтворѣннѣа пѣо нѣсѣмѣтѣ. и́
ѣє вѣа́ (сѣтѣ) сѣгѣптѣства, и́ и́зволѣнїѣ дѣа. разѣтѣвѣра-
цїѣннѣо нє можєтѣтѣ ѣчѣраснѣтѣса, и́ лншѣнїѣ нє мѣ-
жѣ са сѣтѣсѣтпн. глѣа́хѣтѣ а́зѣтѣ вѣ ѣрѣцы мѣѣ, ѣжє глѣ-
тпн сѣ а́зѣтѣ вѣзѣвлнчнѣса. (-)¹⁰ прнлѣожнѣса мѣдрѣ-
стпн пѣаѣе всѣтѣхѣтѣ, и́жє бѣыша прѣждє мѣнє вѣ иѢр-
лнмїтѣ. и́ ѣрѣцє мѣѣ (вѣтѣдѣ вѣтѣдѣтѣтпн)¹¹ прѣмѣдрѣѣ и́ ра-
зѣмѣтѣ. и́ (-)¹² ѣрѣцє мѣѣ (внїдѣтѣ мнѣо)¹³ мѣдрѣстпн и́

Глава 1

2 Марнота марнот, – сказав со-
борник, – марнота марнот, все марно-
та. 3 Яка користь людині в усім її
труді, яким трудиться під сонцем? 4
Рід минає і рід приходиться, а земля
стоїть навіки, 5 і сонце сходить і до
свого місця тягнеться. 6 Воно сходи-
ть і йде на південь, обходить до
півночі і обходить довкруги. Іде дух і
довкруги нього повертається дух. 7
Всі потоки ідуть до моря, і море не
наповнюється. Але на місце, куди по-
токи ідуть, і там вони повертаються,
щоб іти. 8 Всі слова трудні. Не зможе
чоловік сказати, і не насититься око
бачити, ані не наповниться вухо
слуханням. 9 Що те, що було? Воно
тому, що буде. І що те, що зроблене?
Воно те, що буде зроблене. І немає
нічого нового під сонцем. 10 Хто
промовить, і скаже: Це є нове, вже
сталось в віках, що були перед нами.
11 Немає пам'яті перших, і останнім,
що сталися, немає їм пам'яті з тими,
що стануться в кінці. 12 Я, соборник,
був израїльським царем в Єрусалимі.
13 Дав я моє серце, щоб шукати і до-
слідити в мудрості про все, що буває
під небом. Бо погані обставини дав
Бог людським синам, щоб журитися
про нього. 14 Побачив я усе ство-
ріння зроблене під небом – і ось все є
марнота і вибір духа. 15 Викривлене
не може прикраситися, і брак не
може бути почисленим. 16 Я сказав у
моїм серці, щоб промовити: Ось я
звеличився, я пристав до мудрості
понад усіх, що були переді мною в
Єрусалимі, і моє серце віддав я, щоб
побачити мудрість і розуміння. 17 І
моє серце побачило багато мудрості і
знання, я пізнав притчі і загадки. Бо і

¹(ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΗΣ) ²(και) ³(-και δυναει ο ηλιος) ⁴[В] ⁵(εκει) ⁶(-και) ⁷(εις) ⁸(-Ιδε) ⁹(-και) ¹⁰(-και) ¹¹(ειδεν πολλα)
¹²(-εδωκα) ¹³(γινωκα)

це є бажання духа, 18 бо в множестві мудрості множество пізнання. І хто пристає до пізнання, додасть терпіння.

Глава 2

1 Я сказав у моему серці: Ходи, отже, щоб я тебе випробував у веселості, і поглянь в добрі, – і ось це було марнота. 2 Сміхові я сказав: Рух і веселість. Що це чиниш? 3 І я поглянув, щоб моє серце від вина покинуло моє тіло і моє серце провадило мене до мудрості. І щоб тримати у веселості, доки не побачу, яке добро людським синам, яке вони чинять під сонцем число днів їхнього життя. 4 І я звеличив мої творіння, я собі збудував доми і насадив виноградники, 5 і зробив я огорожі і сади, і насадив я в них дерева всякого овочу, 6 зробив я собі водні купелі, щоб наводнювати з них рослини дерев. 7 Я придбав рабів і рабинь. І ті, що народилися в домі, були в мене. І в мене було велике придбання скота і стад, понад всіх, що були переді мною в Єрусалимі. 8 І я ж собі зібрав золото і срібло і маєтки царів і країн, зробив же я собі співаків і співачок, і їжу людських синів, виночерпіїв і виночерпінь. 9 І я звеличився, і я пристав до мудрості понад усіх, що були переді мною в Єрусалимі. І моя мудрість була поставлена мені, 10 і все, що попросили мої очі, і не відмовив я їм, і не заборонив я моему серцю всякої веселості. Бо моє серце розвеселилося в усякому моему труді, і це стало мою часткою від всякого мого труду. 11 І я поглянув на всі творива, які зробили мої руки, і на труд, який я потрудився чинити, – і ось все марнота, бажання духа, і немає користі під сонцем. 12 І я поглянув, щоб побачити мудрість, і обману, і безумність. Бо хто людина, яка піде вслід за радою, все, що ж вона зробила, – за нею. 13 І я побачив, що є більше мудрості від безумності, як є більше світла від темряви. 14 Очі мудрого в його голові, і безумний ходить в темряві. І я побачив, що припадок трапиться всім цим. 15 І я сказав у моему серці, що припадок безумного і мені трапиться. І чому я став мудрим?.. Тоді я над-

разума. прїча и хїппроспїи разумѣ азѣ, нѣко и сѣ еспѣ и зволєніе дха. нѣко вѣ множєспѣвѣ мудроспїи множєспѣво разума, и приложївнєса разумѣ, приложї бѣлѣзнѣ.

Гла, в.

Р

екохѣ азѣ вѣ срѣци моѣмѣ, прїиди оубо да (пта иксѣшѣ)¹ вѣ веселїи, и вїждѣ вѣ бѣлѣ и сѣ (бѣспѣ) сїе сѣспѣспѣво смѣхѣ рекохѣ подвиженїе, и веселїю чпїо сїе птворшїи. (и) созрѣхѣ да срѣце мое ѡспѣвїпѣ ѡ вїнѣ плѣтѣ мою, и срѣце мое наспѣвїпѣ [мѣ]² мудроспїи. и еже дрѣжѣспїи вѣ веселїи. дондеже вїждѣ кое бѣго сїомѣ чѣчїкїмѣ, еже птворѣпѣ пѣ слїчѣе. число днїи живопѣ и хѣгѣ, (и) вѣзвелїчїхѣ птворенїе мое. стѣздахѣ ми домѣ, (и) насадїхѣ (-)³ виноградѣ, (и) стѣптворїхѣ (-)⁴ ѡградѣ и садѣ. и насадїхѣ в нїхѣ (древєспѣ)⁵ всѣкогѣ плодѣ. стѣптворїхѣ ми купелї воднѣмѣ, еже напѣспїи ѡ нїхѣ (-)⁶ прозѣбенїе дрѣвѣ прїпѣжѣхѣ рабѣ и рабѣнѣмѣ, и домочѣдци бѣшѣ мїи. и спѣжѣнїе скопѣ и спѣдѣгѣ мнѣго (ми бѣспѣ)⁷, пачѣ вѣтѣ бѣвшїхѣ прѣже мене вѣ їерлїмѣ. (и) стѣбрѣ (же) ми (-)⁸ златѣ и сребро, і и мѣнїѣ цѣрѣска и спѣрѣска. стѣптворї (же) ми поѣцїхѣ и поѣцїѣмѣ, и пїцїѣ сїовѣ члїгѣ, вїночѣрѣпѣца и вїночѣрѣпїцѣ. и вѣзвелїчїхѣсѣ и приложїхѣсѣ (мудроспїи) пачѣ, вѣтѣхѣ бѣвшїхѣ прѣже мене вѣ їерлїмѣ. и мудроспѣ моѣ оупѣспѣвнїсѣ, и все їгоже вѣспросїспѣ очї мої (и) не [ѡлѣхѣ]⁹ ѡ нїхѣ. (и) не вѣзбранихѣ срѣцѣ моѣмѣ ѡ всѣкогѣ веселїѣмѣ. нѣко срѣце мое вѣзвеселїсѣ вѣ всѣкогѣ прѣдѣтѣ моѣмѣ. и сїѣ бѣспѣ члїспѣ моѣ ѡ всегѣ прѣдѣтѣ моѣгѣ, и прїзрѣхѣ азѣ на всѣ птворенїѣ (-)¹⁰ нѣже стѣпворїспѣ рѣцї мої, и вѣ прѣдѣтѣ в немѣже прѣдїхѣсѣ птворїпїи. и сѣ всѣ сѣспѣ (-)¹¹ и зволєнїе дха. и нѣспѣ ѡ (-)¹² ѡбїлїе пѣ слїчною. и прїзрѣхѣ азѣ вїдѣти мудроспѣ и лѣ и безумїе, нѣко кпїо члїкѣ иже пѣндѣ вѣ слѣдѣ совѣспѣ, (всѣ)¹³ елїска (же) стѣпворї вѣ немѣ. и вїдѣхѣ азѣ нѣкоже еспѣ и зѣѡбїлїе мудроспїи пачѣ безумїѣмѣ, нѣко и зѣѡбїлїе свѣспѣ пачѣ пїмѣ: цѣдраго очї (-)¹⁴ вѣ главѣ їго, и безумнѣмѣ вѣ пїмѣ хѣдїпѣ. и оубїдѣхѣ (-)¹⁵ азѣ нѣко слѣчїи слѣчїпѣсѣ всѣмѣ сїмѣ. и рѣхѣ азѣ вѣ срѣци моѣмѣ, нѣко слѣчїи безумнѣгѣ и мнѣ

¹(2,1) ²[S^c] ³(-μοι) ⁴(-μοι) ⁵(ζυλον) ⁶(-δριμοι) ⁷(2,1) ⁸(-και γε) ⁹[BS] ¹⁰(-μοι) ¹¹(-και) ¹²(-εστιν) ¹³(τα) ¹⁴(-αυτου) ¹⁵(-και γε)

слѣчиптса [-]¹. ꙗко вѣсикѣю оумѣдрихса азъ, тогда лише глѣхъ въ срѣци моѣмъ. чесо ради безумнымъ ѿ избѣѣника глѣпъ, ꙗко ꙗ се сѣпта. ꙗко нѣсепъ пѣмѣпни мѣдраго сѣ безумнымъ въ вѣки. ꙗ ꙗко оужѣ въ дни градѣцѣа всѣ забѣна бѣша. ꙗ ꙗко оумрептъ мѣдрѣи сѣ безумнымъ. ꙗ вѣзненавидѣхъ живогпъ, ꙗко лѣкѣвно мнѣ сѣпворѣнїе сѣпворено пѣ слѣцемъ: ꙗко всѣческѣа сѣпта (-)² ꙗзволѣнїе дѣа. ꙗ вѣзненавидѣхъ ꙗ всѣческѣа (мира ꙗ) прѣдѣ мон, ѣгоже азъ прѣдѣхъ пѣ слѣцемъ. ꙗко оспѣвѣлю ѣго члѣкѣ бѣдѣцемъ по мнѣ, ꙗ кпѣо вѣсепъ мѣдрѣ ли бѣдѣпъ ꙗли безуменъ. ꙗ оладѣпни ли ꙗмапъ всѣмъ прѣдомъ мой. ѣже прѣдѣхса ꙗ мѣдрѣхъ пѣ слѣцемъ, ꙗ се же сѣпта. ꙗ обрапнхса азъ ѿрѣщиса срѣцѣ моѣмъ о всемъ прѣдѣ, ѣже прѣдѣ пѣ слѣцѣ. ꙗко ѣсепъ члѣкѣ ꙗже прѣдѣ ѣго въ мѣдрѣсепи ꙗ въ рѣзѣмъ ꙗ въ мѣжесепѣхъ. ꙗ члѣкѣ ꙗже не прѣдѣпса о немъ дасепъ ѣмъ члѣкѣ ѣго, ꙗ сїе сѣпта ꙗ лѣкѣвсепѣво вѣлїе. ꙗко [-]³ бѣвѣсепъ члѣкѣ въ всемъ прѣдѣ ѣго ꙗ въ ꙗзволѣнїю срѣца ѣго, ꙗже прѣжѣѣпса пѣ слѣцемъ. ꙗко вси дѣи ѣго болѣзнїи ꙗ мѣрѣсепи (попечѣнїи)⁴ ѣмъ, ꙗбо въ ноци не спїптъ срѣце ѣго, ꙗ сїе сѣпта ѣсепъ. (ꙗ) нѣсепъ бѣго члѣкѣ (ꙗо поїсѣмо) ꙗже ꙗсепъ ꙗ (-)⁵ пїсепъ ꙗ (показѣпни)⁶ дѣи своѣи бѣго въ прѣдѣ своѣмъ. ꙗ се же вѣдѣхъ азъ ꙗко ѿ рѣки бѣїа ѣсепъ. ꙗко кпѣо ꙗсепъ ꙗ (-)⁷ [пїсепъ]⁸ рѣзѣт ѣго. ꙗко члѣкѣ бѣгѣ прѣ лицемъ ѣго дасепъ мѣдрѣсепъ ꙗ рѣзѣмъ ꙗ вѣсѣлїе. ꙗ сѣгрѣшѣющѣмъ далѣт ѣсепъ попечѣнїе поппн ꙗ сѣбрѣпни, ѣже дѣпни бѣгомъ прѣ лицемъ бѣїимъ, ꙗкоже ꙗ се сѣпта (-)⁹ ꙗзволѣнїе дѣа.

Гла, г.

Всѣмъ (годѣ)¹⁰ ꙗ время всѣкомъ вѣщи пѣ слѣчѣною. время роднїпни, ꙗ время оумрѣпни. время саднїпни, ꙗ время распрѣзѣпни сѣжѣное. время оубнїпни, ꙗ время цѣлнїпни. (ꙗ) время рѣдрѣшнїпни, ꙗ (-)¹¹ создѣпни. время пѣлѣкѣпнса, ꙗ время смѣлѣпнса. время рѣдѣпни, ꙗ время лнѣовѣпни. время раскнѣдѣпни кѣменїе, ꙗ время сѣбрѣпни (-)¹². время одѣлѣпнїа, ꙗ время прѣпѣпни ѿ оскѣдѣнїа. время вѣзѣкѣкѣпни, ꙗ время погѣбнїпни. время хрѣ-

мірно заговорив у моему серці. Задля чого безумний говорить від надвишку? Бо і це марнота, 16 бо немає пам'яті мудрого з безумним навки. І вже в дні, що приходять, все було забуте, і як умирає мудрий з безумним. 17 І я зненавидів життя, бо мені лукаве твориво створене під сонцем, бо все марнота, бажання духа. 18 І зненавидів я все світське і мій труд, яким я трудився під сонцем, бо залишу його людині, що буде після мене. 19 І хто знає чи він буде мудрим чи безумним. І чи буде володіти всім трудом моїм, яким я трудився і яким мудрував під сонцем. І це ж марнота. 20 І відвернувся я, щоб відставити від мого серця весь труд, яким я трудився під сонцем. 21 Бо є чоловік, якого труд в мудрості, і в пізнанні, і в мужності, і чоловік, який не трудиться про це, дасть йому його частку. І це марнота і велике зло. 22 Бо буває чоловікові в усьому його труді і в бажанні його серця, яким він трудиться під сонцем, 23 бо всі дні його – дні болів і гніву його журби, бо і вночі не спить його серце. І це є марнота. 24 І немає добра людині, але тільки те, що їсть і п'є, і щоб показати своїй душі добро у своєму труді. І це ж я побачив, що воно є від божої руки. 25 Бо хто їсть і п'є без Нього? 26 Бо доброму чоловікові перед його лицем дав мудрість, і пізнання, і веселість. І тому, що грішить, дав журбу, щоб піти і зібрати, щоб дати доброму перед божим лицем. Бо і це марнота, бажання духа.

Глава 3

1 Всім є час, і пора всякій речі під небом. 2 Час родити і час помирати, час садити і час виполовати насаджене, 3 час убити і час лікувати, і час нищити і будувати, 4 час плакати і час сміятися, час ридати і час танцювати, 5 час розкидати каміння і час збирати, час обіймати і час терпіти від нужди, 6 час шукати і час згубити, час зберігати і час забрати, 7 час роздерти і час зшити, час мовчати і час говорити, 8 час любити і час не-

¹[μοι S^c]²(-και) ³[τι rel.] ⁴(περισπασμος) ⁵(-ο) ⁶(ο δεϊξει) ⁷(-τις) ⁸[mss.] ⁹(-και) ¹⁰(χρονος) ¹¹(-καιρος) ¹²(-λιθους)

3,8 Еклезияст 4,2

навидіти, час війни і час миру. 9 Яка користь тому, що чинить те, в чому ж він трудиться? 10 Я побачив всяку журбу, яку Бог дав людським синам, щоб у ньому журитися. 11 Все, що Він створив, є добре в його часі. Бо і все віків дав Він у їхнє серце, щоб чоловік не знайшов творіння, яке зробив Бог, від початку і до кінця. 12 Я впізнав, що немає доброго в них, але тільки щоб веселитися і щоб чинити добре у своєму житті. 13 Бо і кожна людина, яка п'є і їсть, бачить добро в усім своїм труді. Це є божий дар. 14 Я зрозумів, що все, що Бог створив, він, воно, буде навіки. До нього не можна додати, і від них не можна відняти. І Бог створив, щоб побоялися його лица. 15 Те, що сталося, вже є, і що має статися, і вже було. І Бог шукатиме переслідуваного. 16 І ще побачив я під сонцем місце суду – там безбожний, і місце праведного – там побожний. 17 І я сказав у моему серці: З праведним і з безбожним судить Бог, і що є час всякій речі і на всякому творінні. 18 Там я сказав у моему серці про мову людських синів, що їх розсудить Бог, щоб показати, що вони є скотина. Бо і їм 19 як припадок людських синів, і припадок скотини в них припадок. Як смерть цього, так і смерть цього, і дух в усіх. І що більше має людина від скотини? Нічого. Бо все марнота, 20 все іде на одне місце, все повстало з землі і все до землі повертається. 21 І хто знає дух людських синів, чи підноситься йому вгору? І дух скотини, чи сходить йому вділ, до землі? 22 І я побачив, що немає добра, але тільки що людина розвеселиться у її творіннях, бо це її частка. Бо хто її приведе, щоб побачити в них, що лиш буде воно з ними?

Глава 4

1 І я повернувся і побачив: все є оскаржене під сонцем. І ось слюзи обмовлених, і немає їм потішника, і з рук кривдників їх визволитися немає сили. 2 І я похвалив

ниїпни і время нїзлїпни. время раздрїпни і время стїшнїпни. время молїлїпни і время гїлїпни. время вгзлїбнїпни і время ненавїдїтїпни. время брїлїпни, і время мїра. іпїо нїзгїбнїлїє птворїцаго в нїх (же спїшнї)¹. вїдїтїхгь попеченїє (всаческое) єже дїсгьтє бгь сїомгь чїлескїй, єже пещнїса в немї, (всаческаа нїже)² стгптвори дїбры (сгггь) во время єго. нїбо (всаческаа вгїковгь)³ далгь єспгь вгь єрце нїхгь. нїко не обрїцегггь чїлгь стгпворенїа нїже стгпворнї бгь ѿ начїла и до конца. разлїтї нїко нїбсггь бїлго в нїхгь, нїо пїокмо єже вееелїпнїса, и єже птворнпн бїлго вгь живогггь своє. нїбо всакгь чїлгь нїже (пїє и нїспгь)⁴, (-)⁵ вїднпггь бїлгоє во всемгь пгггдїтє своє, [сє]⁶ далїнїє бжїє єспгь. разлїтїхгь нїко вса єлїнїса стгптвори бгь, сїа бгдїгггь вгь вгїковгь. кгь [пгггьмгь]⁷ нїбсггь приложїпн, и ѿ [снхгь]⁸ нїбсггь огггпїпн. и бгь стгпвори да огубоїлїтєса ѿ лица єго, бгївше огггє єспгь. и єлїнїкоже єспгь бгїпн (и) огггє бгїша, и бгь вгзгїцегггь гонїмаго. и єцїє вїдїтїхгь пїо слїцегмгь мїбсггпо сгдное, пггч нечесггнївн. и мїбсггпо правєно пггч [бїлгочесггнївн]⁹. [нї]¹⁰ ргггхгь азгь вгь єрцы моємгь, сгь правєнїмгь и сгь нечесггнївнмгь сгднїпггь бгь. (и) нїко время всакїон бєцн, и на всакїомгь стгпворєнїю. пггч ргггхгь азгь вгь єрцы моємгь о гїлїнїи сїовгь чїлескнхгь, нїко рассгднїпггь нїхгь бгь. и єже показгпн нїко сїи сїоггпн сгггь, нїбо и пгггь нїко слгчїлї сїовгь чїлескгь. и слгчїлї сїогггьскїн, слгчїлї в нїї. нїко смїргь сего, пггко (и) смїргь сего и дгггь во вєтє. и чгггпо нїзлїше нїмї чїлгь пгггє сїогггїа ннчгггїо, нїко всаческаа сггггга, вгїа нїдїл вгь єдїно мїбсггпо. вгїа бгїша ѿ пєрєспн и вєн (вгь пгггєспгь вгьзвгггїаюсїа)¹¹. и кггггпо вгггєспгь дгггь сїовгь чїлескнхгь, азгь вгггсггднїпн ємїл гїогггь. и дгггь сїогггьскїн єже сгггсггднїпн ємїл дїл вгь зємлю. и вїдїтї нїко нїбсггь бїлго, нїо пїокмо єже вгзвееелїпнїса чїлгь вгь птворенїї єго, нїко сїа чїсггь єго. нїко кгггпо прївєдє єго вїдїтїпн в (нїхгь, нїже)¹² азгь бгдїє (чгггїо) с (нннн)¹³.

Глїа, дї.

И

Обратнїхсїа азгь и вїдїтїхгь вгїа оїклеветїлїннїа бгївїаюцїаа пїо слїцегмгь. и єє слєзї оїклеветїлїннїхгь, и нїбсггь иї оггггггїцаго. и ѿ рлїкь обнїдїцїнї нїхгь

¹(αυτος μοχθει) ²(συν τα παντα) ³(συν του αιωνα) ⁴(3,2,1) ⁵(-και) ⁶[rel.] ⁷[SA] ⁸[rel.] ⁹[mss.] ¹⁰[B] ¹¹(3,1,2) ¹²(ω) ¹³(αυτοι)

[нѣсѣтъ крѣпѣстѣ]¹ (-)². ѿ похвалѣхѣ [вѣсѣхѣ]³ оумрътѣхѣ, (-)⁴ паче живѣхѣ. еликаже ѿхѣ живи сѣтъ доселѣ. ѿ блага паче обою сѣю, ѿже кѣто ѣще не бысѣтъ (ѿ) ѿже не видѣтъ стѣтворенїа лѣкаваго стѣтвореннаго пѣ снѣцемѣ. ѿ видѣтъ азѣтъ весь прѣдѣтъ. ѿ всако мѣжесѣтво стѣтвореннаго. ѿко стѣтворенїа мѣжѣви ѿ подрѣга своѣго. (-)⁵ ѿ се сѣпта (-)⁶ ѿзволениѣ дѣа. безумныи обѣа рѣцѣ свои и снѣсѣтъ плѣтъ свою. блага (ѣсѣтъ) ѿсполненїе горѣсѣти покоа, паче ѿсполненїа двою горѣсѣтїю прѣда, ѿ ѿзволениѣ дѣа. ѿ обрѣпѣса азѣтъ ѿ видѣхѣ сѣптѣсѣтво пѣ снѣцѣ. ѣсѣтъ ѣдинѣтъ и нѣсѣтъ вѣпорын, ни снѣтъ же ѿи брѣпѣтъ нѣсѣтъ ѣмѣ. ѿ нѣсѣтъ коѣца всемѣ прѣдѣтъ ѣго. ниже оѣко ѣго не насыщѣетѣса богѣсѣтва. ѿ ко мѣ ѿ прѣждаюса, ѿ лишѣаю дѣшѣ мою ѿ благѣсѣпыни. ѿ се же сѣпта ѿ попечениѣ лѣкавно ѣсѣтъ. блага двѣ паче ѣдинаго, ѿмаже ѣсѣтъ мѣзда блага вѣ прѣдѣтъ ѿ. ѿко ѿце (падѣтѣса)⁷ ѣдинѣтъ (ѣтѣ) вѣзѣдѣнѣ (дрѣгѣи) причѣсѣтѣника своѣго: ѿ горѣ пѣтомѣ ѣдиномѣ ѣга са падѣтѣтъ, ѿ не бѣдѣ вѣпорѣго вѣзѣдѣнѣтѣи ѣго: ѿ ѿце оѣснѣпта двѣ пѣпѣло ѿма (бѣдѣтѣтъ), (ѿ)⁸ ѣдинѣтъ каѣко стѣгрѣбѣтѣса. ѿ ѿце оумрътѣтѣса ѣдинѣтъ, двѣ стѣпанѣтѣа прѣпѣтѣвѣ ѣмѣ. ѿ верѣвѣ прѣплѣны не скоро распѣогнѣса блага рабѣтѣ ницѣтъ ѿ мѣдрѣтъ, пѣа (стѣпара цѣра)⁹ ѿ безумна. ѿже не разѣмѣтъ внимаѣтѣи ѣще. ѿко ѿз домѣ южнѣкѣтъ ѿзындѣтѣтъ цѣрѣтѣвоаѣтѣи, ѿко ѿ вѣ цѣрѣтѣвѣтъ ѣго рѣдѣтѣса ницѣтъ. (ѿ) видѣхѣтъ вѣа живѣцѣаа, (ѿ) ходѣцѣаа пѣ снѣце стѣ юныиѣтъ вѣпорѣмѣтъ. ѿже вѣсѣпѣанѣтѣтъ вѣ него мѣсѣтѣо. (ѿ) нѣсѣтъ (попечениѣа)¹⁰ всѣмѣтъ лѣдѣмѣтъ, всѣмѣтъ ѿже (прѣ ниѣми быша)¹¹. ѿво послѣтѣнѣи не (вѣзѣсѣелѣтѣса)¹² о немѣтъ: ѿко ѿ се сѣпта ѿ ѿзволениѣ дѣа. (ѿ) стѣхранѣи нѣгѣ свою ѣгѣдѣ ѿце ѿдѣши вѣ домѣтъ бѣжѣи ѿ близѣтъ оѣслѣшѣаѣтѣи, паче дѣнѣи безумныѣхѣтъ жрѣтѣтѣа пѣвоа: ѿко не сѣтъ (повѣдѣаѣтѣи)¹³ пѣворѣтѣи [благаѣ]¹⁴.

Гла, ѣ.

Н

ѣ попѣцѣсаа оѣсѣтѣи своѣими, ѿ ѣрѣце пѣвое да не оѣскорѣпѣтъ ѿзнесѣтѣи слѣво прѣ лицѣмѣтъ бѣжѣимѣтъ. ѿко ѣтъ на нѣси [горѣтъ]¹⁵ ѿ пѣы на землѣ [дрѣлѣ]¹⁶. о семѣтъ да бѣдѣтѣтъ слѣвѣса пѣвоа мѣла. ѿко прѣходѣтѣтъ

всѣх померлих більше, ніж живих. Скільки з них є живі дотепер? 3 І кращим від обох цих той, що ще не був, і хто не побачив злого творіння, створеного під сонцем. 4 І я побачив весь труд і всю мужність створеного, бо створіння мужеві від свого друга. І це марнота і бажання духа. 5 Безумний обняв свої руки і з'їв своє тіло. 6 Кращою є повнота пригорщі спокою понад повноту двох пригорщ трудів і бажання духа. 7 І я повернувся і побачив марноту під сонцем. 8 Є один і немає другого, ані сина ж ні брата немає йому. І немає кінця всьому його трудові, ані його око не насичується багатством. І для кого я труджуся і позбуваю мою душу доброти? І це ж є марнота і погана журба. 9 Добрі два понад одного, яким є добра винагорода в їхньому труді. 10 Бо якщо впадуть, один з них підніме другого, свого спільника. І горе тому одному, коли впаде, і не буде другого, щоб його підняти. 11 І якщо два заснуть, тепло їм буде. А один як зігрється? 12 І якщо один скріпиться, два стануть проти нього – і шнур в три плетений не швидко розірветься. 13 Бідний і мудрий раб кращий від старого і безумного царя, який ще не взнав як сприймати. 14 Бо з дому кайдан він вийде, щоб царювати, бо і в його царстві народжується бідний. 15 І я побачив всіх, що живуть і що ходять під сонцем, з другим юнаком, що стане замість нього. 16 І немає кінця всякому народові, всім, які перед ними були. Бо й останні не розвеселяться ним, бо і це марнота і бажання духа. 17 І збережи свою ногу, коли лиш ходиш до божого дому, і близько, щоб слухати. Твоя жертва краща від дарів безумних, бо немає тих, що говорять, щоб чинити добро.

Глава 5

1 Не поспішай своїми устами, і твоє серце хай не поспішить винести слово перед божим лицем. Бо Бог на небі, вгорі, і ти на землі, вдолі. Про це хай твої слова будуть нечисленними, 2 бо приходять сон у множині

¹[S*] ²(-και ουκ εστιν αυτοις παρακαλω) ³[B] ⁴(-τους ηδη αποθαιοντας) ⁵(-οτι αυτο ζηλος ανδρος απο του εταιρου αυτου) ⁶(-και) ⁷(πεσωσι) ⁸(και) ⁹(2,1) ¹⁰(περασμος) ¹¹(3,1,2) ¹²(ευφρανθησονται) ¹³(ειδοτες) ¹⁴[S* pl.] ¹⁵[B] ¹⁶[S*]

5,2 Еклезияст 5,19

випробування і голос безумного в множині слів. **3** Так як лиш ти зложиш обіт Богові, не забарися його віддати, бо немає бажання на безумність. Ти, отже, те, що обіцяв, віддай. **4** Краще ж не обіцяти, ніж обіцявши не віддати. **5** Не дай же твоїх уст, щоб згрішило твоє тіло, щоб ти не сказав перед божим лицем, що: З незнання є. Щоб Бог не розлютився на твій голос і не знищив творіння твоїх рук, **6** бо в множині снів і марноти і численні слова. Ти, отже, бійся Бога. **7** Коли в країні бачиш кривду бідного і обкрадення суду праведного, не дивуйся про річ, бо високий над високим збережеться, і піднімається над ними **8** повнота землі. Над всякою країною є поставлений цар. **9** Хто любить срібло, не насититься сріблом. І хто дуже полюбив їхні плоди, – і це ж марнота. **10** Множеством доброти наповнилися ті, що її їдять. І яка мужність тому, що в ній, щоб бачити початок його очима. **11** Сон солодкий рабові, чи мало, чи багато з'їсть, і хто наситився багатіти. Бо немає того, хто дав би йому поспати, **12** є недуга, яку я побачив під сонцем, – багатство бережене ним йому на зло. **13** І згине те багатство в лужавій журбі. І породив сина – і немає в руці нічого. **14** Так як вийшов нагим з лона своєї матері, так повернеться, щоб піти, так як і прийшов. І нічого не забере у своєму труді, щоб пішло в його руці. **15** І це ж погана недуга, бо так як прийшов, так відійде. І яка користь йому, що трудиться на вітер? **16** Бо і всі його дні в темряві і в плачі, і в многій люті, і в недузі, і в гніві. **17** Ось я добре побачив, що є добре, щоб їсти і щоб пити, і щоб бачити добро в усякому труді, який і виконує він під сонцем *все* число днів його життя, які дав йому Бог. Бо це є його частка. **18** Бо і всякій людині з того, яке дав йому Бог багатство, маєтки і владу над ним, і їсти з них, і брати його частку, і веселитися в труді своїм. Це є божий дар. **19** Бо небагато згаданих днів життя його. Бо Бог – його біль в веселості його серця.

соніє въ мно́жествѣ ꙗкѹса, ꙗ гласъ безумнаго въ мно́жествѣ словесѣ. ꙗкоже аще обѣщашаши обѣщати кѣ бѣ, не оумедли ѿдаати ꙗко небысть хотѣніе въ безуміе. [тѣи оубо]¹ елико обѣщавса ѿдаѣ, блго еже не обѣщавашиса нежели обѣщавшиса (-)² не ѿдаати. Не дан (же) оустпенгъ свой стѣгрѣшиати плотти своѣи, да не речеши прѣ лицемгъ бжїимгъ ꙗко невидима естъ. да не прогнѣваѣтса бѣ о гласѣ твоемгъ, ꙗ расплоти гтворенїа рѹкъ твоѣи. ꙗкоже въ мно́жествѣ сонїи ꙗ сѹептѣстви ꙗ словесѣ многѣ. [ѣи]³ оубо бѣ бѣнса. аще обидѹ ницаго ꙗ расхнцѣніе сѹда (правѣнаго)⁴ видиши въ странѣ, не дивиса о вещи. ꙗко високии нѣ высокиимгъ стѣхранїтса, ꙗ выкиптса на нѣхѣ (-)⁵ ѿзобнїіе землѣ. [нѣ]⁶ всѣкою (страною) естъ црѣ (стѣдѣа)⁷. любѣи сребро не насытитса сребра. ꙗ ктѣо възлюбѣи въ мно́жествѣ нѣхѣ. плоды, ꙗ се же сѹетпа. въ мно́жествѣ блгостыїна, оумножишаса нѣдѹции ю. ꙗ коє мѹжество еже ѿ сеа ꙗко (начало) видѣтти очїма єго. (сонгъ сладокгъ)⁸ рабѹ аще мало (-)⁹ или много спѣтѣ, ꙗ насыщшешася богатѣтти. (ꙗко) небытъ оставлѣани єго поспѣати. естъ недѹгѣ єгоже видѣхѣт пѣ слнцѣ. богатѣство хранимо ѿ него въ злобѹ емѹ, ꙗ погнѣнетѣ богатѣство оно в попечѣнїи лѹкавнѣ. ꙗ роди сѣа, ꙗ небытъ в рѹцѣ ничѣгоже. ꙗкоже ѿзынде ѿ чрѣва мѣри своѣа нѣгѣ (възвращѣетса)¹⁰ ꙗтти ꙗкоже (ꙗ) прїнде, ꙗ ничѣгоже прїиметѣ въ прѹдѣт своѣ да пондетѣт въ рѹцѣ єго ꙗ се же зѣлѣ недѹгѣ. ꙗкоже бо прїндетѣт пѣко (-)¹¹ ѿндетѣт, ꙗ чтѣо ѿзобнїіе єго, ꙗже прѹднѣт на вѣтперѣ. ꙗво вѣн днїи єго въ тѣмѣ ꙗ въ плачи, ꙗ въ ѣросѣтти мнѣстѣ ꙗ в недѹзѣ ꙗ въ гнѣвѣ. Се видѣхѣт азѣт блгоє еже естъ добро еже ꙗстѣи ꙗ еже пїтѣи. ꙗ еже видѣтти блгѣтїю въ всѣм прѹдѣт (-)¹² єгоже ꙗ спѣшнїтѣт пѣ слнцемгъ числѣ днїи живѣтѣа єго, нѣже далѣ естъ емѹ бѣт, ꙗко сїа чѣстѣ єго (естѣ). ꙗво всѣкѣт члѣкѣт еже далѣ естъ емѹ бѣт богатѣство (-)¹³ нѣтнїе ꙗ властѣ на нѣмѣт (ꙗ) ꙗстѣи ѿ (нѣ)¹⁴, ꙗ прїѣтти чѣстѣ єго ꙗ възвеселїтсѣа о прѹдѣт своѣмгъ. Сїе даанїе бжїе естъ ꙗко не многѣ помѣнѹтти днїи живѣтѣа своѣго. ꙗко бѣт печѣль єго въ веселїи срѣца єго.

¹[mss.] ²(-καί) ³[BS] ⁴(καὶ δικαιοσύνης) ⁵(-καί) ⁶[rel.] ⁷(του αγρου ειργασμενου) ⁸(2,1) ⁹(-καί) ¹⁰(επιστρεφει) ¹¹(-καί) ¹²(-αυτου) ¹³(-καί) ¹⁴(αυτου)

8 Крашим є кінець слів понад його початок. Краший терпеливий від високих духом. 9 Не спішися у своєму дусі злоститися, бо гнів спочиває в подолку беззаконних. 10 Не скажи: Що сталося, що давні дні були краші від цих? Бо ти не в мудрості про це запитав. 11 Добра мудрість з роздаванням за жеребом, і надмір тим, що дивляться на сонце. 12 Так як мудрість у своїй тині, як тинь срібла, надмір знання – мудрість. Мудрість оживлює те, що у неї. 13 Глянь на божі створіння, бо хто зможе прикрасити те, що Бог знищив? 14 В день його доброти живи в добрі і гляди в дні зла. Гляди з цим, з голосами цих, що зробив Бог відносно мови. Щоб людина не знайшла за нею нічого. 15 Я побачив все в днях моєї марноти: є праведний, що гине у своїй праведності, і є безбожний, що залишається у своїй злості. 16 Не будь дуже праведним ані не мудрий надмірно, щоб часом ти не вийшов з ума, 17 і не будь безбожним багатим, і не стань жорстоким, щоб ти не помер не у своєму часі. 18 Добре є тобі дотримуватися цього. І цим, отже, не опогани свою руку. Бо тим, що бояться Бога, все вийде. 19 Мудрість мудрому допоможе більше, ніж десять володарів в місті. 20 Бо немає на землі праведного чоловіка, який зробить добро і не згрішить. 21 І, отже, до всіх слів, які промовлять безбожні, й не приклади своє серце. Щоб ти не почув свого раба, що тебе проклинає. 22 Бо багато разів тобі вчинять зло, численними обходами зло зробить твоє серце, щоб і ти проклинав численних інших. 23 Все це я випробував у мудрості, і я сказав: Змудрю. 24 І це віддалилося від мене дальше, ніж було. І глибину безодні, хто її знайде? 25 І я обійшов, і моє серце, щоб пізнати, щоб розвідати і щоб знайти мудрість і розумність, і щоб розуміти безбожного, безумність, і твердість, і обману. 26 І я знаходжу жінку гіркішу від смерті, такою, як пастка, і сіті її серця, і кайдани в її руках. Добрий перед лицем божим вирветься від неї. І хто грішить, буде нею схоплений. 27 Ось це я знайшов, – сказав соборник, – одну одній, щоб знайти задум, 28 якого шукала моя душа, і я не знай-

рѣце бѣгорѣспвіа єго. бѣга послѣбнаа словесѣ паче начаа єго. бѣгѣ прѣгпелнѣ, паче высокиѣ дхѣ. не пцнса въ дѣств своѣмѣ нѣрнпнса, нѣко нѣроспѣ в нѣдрѣхѣ безумныхѣ почиваѣспѣ. да не речешн чпѣо бѣи нѣко днѣе дрѣвнѣи бѣша блѣзн паче снхѣ, нѣко не въ мѣдростн вѣпросѣ єен ѡ сѣ. бѣга мѣдростпѣ стѣ раздѣленїемѣ по жрѣбїю, і нѣзѣобнлїе вѣдѣцнмѣ слѣце. нѣко въ спѣбнѣ єа мѣдростпѣ, нѣко спѣбнѣ сребра. (-)¹ нѣзѣобнлїе рѣзумѣ прѣмѣдростпѣ, [прѣмѣдростпѣ]² ѡжнвлѣспѣ нѣже ѡу неа. вѣнѣдѣ стѣпворенїа бѣїа, нѣко кпѣо мѣжѣспѣ ѡукаснпн єже аце бѣ разѣвратпн (-)³. въ днѣ бѣгоспѣынѣ (єго) жнвн въ блѣствѣ, нѣ (вѣнѣ въ днѣ злѣбн)⁴. (вѣнѣ)⁵ стѣ снмѣ стѣ глаен снхѣ єже стѣпворн бѣ ѡ глѣбѣх. да не ѡбрѣцѣспѣ члѣкѣ за нѣю ннчпѣѣ. всацѣскаа вѣдѣбѣхѣ бѣ днѣ сѣспѣспѣвїа моѣго, єспѣ прѣвѣнѣнн погнбѣааи въ (своѣн прѣвдѣ)⁶, нѣ єспѣ нечѣспнвѣнн прѣбывѣааи въ (своѣн злѣбѣ)⁷. не бѣдн прѣвднѣбѣ велѣмн, нн мѣдрнса нѣзѣобнлнє, єда когда нѣѡумѣѣшнса. (нѣ) не бесчѣспѣвн мнѣго, нѣ не бѣдн жѣспѣѣ, да не ѡумрешн не въ врѣма своѣ. бѣго пѣн єспѣ стѣдрѣжѣпнса ѡ сѣ, нѣ ѡ сѣго ѡубѣ не ѡскѣрнн рѣкн своѣа, нѣко [боацнмса]⁸ бѣ нѣзндѣспѣ вѣа. прѣмѣдростпѣ помѣжѣспѣ мѣдрѣмѣ, пачѣ дѣсапн ѡбладѣющѣ (-)⁹ бѣ градѣ. нѣко (нѣспѣ члѣкѣ)¹⁰ прѣвѣденѣ на землн, нѣже стѣпворн бѣгоє нѣ не стѣгрѣшн. нѣ вса ѡубѣ словеса нѣже вѣзглѣспѣ [нѣчѣспнвнн]¹¹ (нѣ) не вложн сѣца своѣго, да не ѡуслѣшншн раба своѣго клѣнѣца пѣбѣ. нѣко мнѣгаждѣ слѣкѣспѣ пѣобѣю (-)¹² (ѡбхѣженїемѣ ѡзлѣбн мнѣгн)¹³ сѣце пѣвоє, нѣко да нѣ пѣы клѣлѣ єен дрѣгїа (мнѣгїа). вѣа сїа нѣкѣснхѣ въ мѣдростн, нѣ рѣхѣ ѡумѣдрѣса нѣ сїа ѡудалнса ѡ мене. далѣчѣ пачѣ нежелн бѣаше, нѣ безднн глѣбннѣ кпѣо ѡбрѣцѣспѣ ю. (нѣ) ѡкѣрѣжнхѣ азѣ нѣ сѣце моє єже рѣзумѣспн, (-)¹⁴ єже стѣсппнпн нѣ єже вѣзѣкѣспн мѣдростн нѣ рѣзѣма. нѣ єже рѣзумѣспн нечѣспнвѣаго, безѣмїе нѣ ѡжѣспѣченїе нѣ лѣспѣ. нѣ ѡбрѣпѣаю азѣ (женѣ) горѣаншѣ пачѣ смѣрпн, (-)¹⁵ нѣкоже єспѣ лѣвнпѣва, нѣ стѣпн сѣца єа (нѣ) стѣѡзѣтѣ [ѣ рѣкѣ]¹⁶ єа. бѣгн прѣ лнцѣмѣ бѣїн нѣзннѣса ѡ неа, нѣ стѣгрѣшѣааи ѡбѣа бѣдѣспѣ ѡ неа. сѣ сїа ѡбрѣ-

¹(-ка) ²[S] ³(-αυτου) ⁴(2-4,1) ⁵(κα) ⁶(κα) ⁷(2,1) ⁸[B] ⁹(-τους ουτας) ¹⁰(2,1) ¹¹[BS*] ¹²(-κα) ¹³(3,1,2) ¹⁴(-κα) ¹⁵(-συν την γυναικα) ¹⁶[mss.]

птохъ рече соборникъ, еди́нъ еди́номъ и́же о́брѣсти помы́слъ, е́гоже [възыска]¹ душа́ моя, и́ не о́брѣттохъ. [и́]² ч́лика еди́наго ѿ пы́схци о́брѣттохъ, и́ жены въ всѣхъ си́хъ не о́брѣтѣ. О́баче е́е сѣе о́брѣттохъ, е́же стѣтвори бѣ ч́ликомъ правы́мъ. и́ сѣи възыскаша помы́словъ мно́гихъ. кп́то вѣдѣтъ (мѹдроствъ)³, и́ кп́то вѣстѣтъ разрѣшеніе глаго́ла:

Гла, и́.

И

мѹдрость ч́ликъ просвѣщае́тъ лице́ е́го, и́ безсты́дныи (възненавидѣнъ будѣтъ лицемъ своимъ)⁴. о́успѣла́ цѣра стѣхрани, и́ о́ (словесе́хъ)⁵ клапты бѣ́и́а не пщиса, ѿ лица (бо) е́го по́ндеши, не стѣани въ словесѣ́ лѹкавнѣ. н́ко вѣ́а е́же а́ще въсхо́щѣ стѣтворитѣ, н́коже [-]⁶ цѣрѣ стѣвладѣтъ, и́ кп́то речетѣ́ емѹ ч́пто пворниши. храни заповѣ́дь, не о́уѣстѣтъ гла́ лѹкавна. и́ время́ сѹда вѣстѣтъ сѣ́ще мѹдраго. н́ко всакомъ вѣ́ци е́стѣ время́ сѹда, н́ко рѹзѹмъ ч́лика мно́гъ е́стѣ на нѣ́. н́ко нѣстѣтъ вѣ́дѣщаго ч́пто бѹдѹще, и́ н́коже будѣтъ (и́) кп́то вѣзвѣстѣтъ (ѣ́)⁷. нѣстѣтъ ч́лика владѹщаго въ дѹсѣ́ вобрани́ти съ дѹхѹ, и́ нѣстѣтъ владѹщаго въ днѣ́ смѣртни. и́ нѣстѣтъ посла́ въ днѣ́ брани, и́ не спѣ́е безпчестіе́ сѹщаго в нѣ́и. и́ вѣ́е сѣе́ вѣ́дѣтъ, и́ вѣ́дѣтъ сѣ́ще мое́ въ всѣ́ стѣтвореніе́ е́же стѣтворено́ е́стѣ пѣ́о снѣ́щѣ. вѣ́а е́лика о́бладѣ́тъ е́стѣ ч́ликъ въ ч́лцѣ́ е́же о́злобѣ́ти е́го. и́ птогда́ вѣ́дѣтъ нечестивы́а въ гробѣ́ несомы, и́ ѿ (-)⁸ стѣ́того и́доша и́ похва́лиша въ градѣ́, н́ко сѣ́е стѣвори́ша. и́ се́ же сѹпта, н́ко нѣстѣтъ (и́збавлені́а бѣ́вающаго)⁹ ѿ пворѹщи́хъ лѹкавое́ вѣ́скорѣ́, сего́ ради́ о́уѣ́рнѣа сѣ́ще сѣ́овъ ч́лчестни́хъ в ни́хъ е́же стѣвори́ти лѹкавое́. и́же стѣгѣ́ши стѣтворилъ е́стѣ лѹкавое́, ѿплатѣ́ и́ ѿ долготы́ [и́]¹⁰. и́бо и́ (вѣ́дѣтъ)¹¹ азѣ́ н́ко будѣ́тъ б́го бо́щиса́ ба, да бо́иса ѿ лица́ е́го. и́ (не будѣ́ б́го)¹² нечестивомѹ, и́ не продолжатѣ́ днѣ́и въ стѣ́ни, и́же нѣстѣтъ бо́иса ѿ лица́ бѣ́и́а. е́стѣ сѹпта́ н́же стѣворена́ е́стѣ на землі́. н́ко сѹпта́ правѣ́ни (и́) н́ко достпза́етѣ́ на нѣ́ н́ко стѣвореніе́ нечестивы́хъ. и́ сѹпта́ нечестивѣ́и н́ко достпза́етѣ́ на ни́хъ н́ко стѣвореніе́ правѣ́ны́хъ, рѣ́хъ н́ко и́ е́е сѹпта. и́ похва́ли азѣ́ съ вее́ліемъ, н́ко нѣстѣтъ б́го ч́ликъ пѣ́о снѣ́щѣмъ нѣ́о пто́кмо е́же н́спти и́ ппгти и́ е́же вее́ли-

шов. І я знайшов одну людину з тисячі. І в цьому всьому жінки я не знайшов, 29 лише ось це: знайшов я, що зробив Бог праведним людям; і вони дослідили численні помисли. 8,1 Хто знає мудрість і хто знає розв'язку слова?

Глава 8

Мудрість людини освічує її лице. І безсоромний буде зненавиджений своїм лицем. 2 Охороняй уста царя, і не спішися про слово божої клятви, 3 бо підеш від його лица. Не стій в поганому слові, бо вчинить все, що лиш забажаєш. 4 Він запанував, так як цар. І хто йому скаже: Що робиш? 5 Хто береже заповідь, не пізнає злого слова. І серце мудрого знає час суду. 6 Бо для всякого діла є час суду, бо знання людини велике в ньому. 7 Бо немає того, хто знає, що буде, і так як буде. І хто це сповістить? 8 Немає чоловіка, що владу має в дусі, духом заборонити. І немає владного в день смерті, і немає посла в день війни. І безбожність не спасе того, що в ній. 9 І я побачив це все, і я дав моє серце на всяке творіння, яке є створене під сонцем, все, чим людина володіла над людиною, щоб зло їй вчинити. 10 І тоді я побачив безбожних, яких несли до гробниць. І з святого пішли і похвалили в місті, бо це вчинили. І це ж марнота. 11 Бо немає спасіння, що стається від тих, що швидко чинять лукаве. Через це заспокоєним було серце людських синів в них, щоб чинити лукаве. 12 Хто згрішив, зробив зло відтоді і від їхньої довготи. Бо і я побачив, що буде добро тим, що бояться Бога, щоб боялися його лица. 13 І не буде добра безбожному, і не продовжить днів в тіні той, хто не боїться божого лица. 14 Є марнота, що зроблена на землі, бо є праведні. І досягає їх, як створіння безбожних. І є безбожні, бо досягає їх, як створіння праведних. Сказав я, що і це марнота, 15 і я похвалив з веселістю. Бо немає добра людині під сонцем, бо тільки, щоб їсти і

¹[A] ²[mss.] ³(σοφους) ⁴(3,4,1,2) ⁵(λογου) ⁶[λαλει BS*] ⁷(αυτω) ⁸(-τοπου) ⁹(2,1) ¹⁰[mss.] ¹¹(γινωσκω) ¹²(3,1,2)

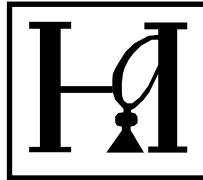
пити і щоб веселитися. І воно – додаток до його труда, дні його життя, які дав йому Бог під сонцем. 16 В них же дав я моє серце, щоб пізнати мудрість і щоб побачити журбу, зроблену на землі. І вдень і вночі сну у своїх очах немає той, хто бачить. 17 І я побачив усі божі створіння, що не може людина винайти, з створінням, створеним під сонцем. Те, що лиш створиться людина знайти, і не знайде. Те, що лиш скаже мудрий, що пізнав, і не зможе знайти. 9,1 Бо все це дав я в моє серце. І моє серце побачило це все.

Глава 9

1 Як праведні, так і мудрі. І їхні діла в божих руках, і любов же, і ненависть, немає людини, що знає все, перед їхнім лицем 2 марнота. В усіх випадок праведному і безбожному, доброму і злому, і чистому й нечистому, і хто жертвує, і хто не жертвує. Як добрий і так той, хто грішить, і як той, що клянеться, і так той, хто боїться клятви. 3 Це погане в усьому зробленому під сонцем, що всім є випадок. І серце людських синів наповнилося лукавством, і гордість, і обман в їхніх серцях і в їхньому житті. І після них – до мертвих. 4 Бо хто той, що є спільником всіх живих? Є надія. Бо жива собака, вона краща від мертвого лева. 5 Бо ті, що живуть, пізнають, що помруть, мертві ж не знають нічого. І їм більше немає винагороди, бо їхня пам'ять забута, 6 і їхня любов, і їхня ненависть, і їхні ревності вже пропали. І їм немає частки навіки в усьому, створеному під сонцем. 7 Ходи і їж в веселості свій хліб і пий своє вино з добрим серцем, бо вже Бог вподобав твої створіння. 8 В усякому часі хай твоя одіж буде білою, і олії на твоїй голові хай не забракне. 9 Глади на життя з жінкою, яку ти полюбив, в усі дні життя твоєї молодості, які тобі дані під сонцем, всі дні твоєї марноти. Бо це твоя частинка у твоєму житті і у твоєму труді, яким ти трудишся під сонцем. 10 Все, що знайде твоя рука чинити, вчини за твоею силою. Бо немає створіння, і задуму, і пізнання, і мудрості в аді, куди ти туди підеш. 11 І я повернувся і побачив під сонцем, що цим біг легкий і цим біг сильний. І,

писан. і пто прибыпоикъ (-)¹ его прудови, днїе живоптѧ его ѿже далъ естъ емѸ бѣ пѣ слнцѣ. в них (же) дахѣ срце мое разумѣти мудростѣ, и ѣже вѣдѣти попеченїе стътвореное на земли. (и)² во днїи и в нѣци сна во очїю своєю нѣсетѣ видѧи и вѣдѣхѣ всѧ стътворенїа бжїа нако не мѡжетѣ члїкѣ нѣзѡбрѣсти, стъ сотворенїемѣ стътвореномѣ подѣ слнцемѣ. Елико ѡце пруднїса члїкѣ обрѣсти, и не обрѣщѣтѣ. (-)³ еликоже ѡце рече мѡрыи разумѣти, (и) не возмѡжетѣ обрѣсти. нако все сїе вдахѣ вѣ срце мое, и срце мое все (сїе вѣдѣтѣ)⁴.

ГЛА, Д.

Іко правенїи и мудрїи, и дѣланїа нїхѣ вѣ рѣкѣ бжїю. и любовѣ же и ненавнстѣ нѣсетѣ (члїкѣ видѧи)⁵ всѧ, прѣ лицемѣ нїхѣ сѣпта. вѣ вѣсѣхѣ слѣчїи правѣномѣ и нечѣспнвомѣ, бѣгомѣ и зломѣ, и чнѣспномѣ и нечнѣспномѣ, и жрѣщемѣ, и не жрѣщемѣ. накоже бѣгын (и) нако стѡгрѣшѧи, (и) накоже кленыисѧ (и нако)⁶ (боансѧ клѧпѣы)⁷. Се лѣкаво вѣ все тѡвореномѣ пѣ слнцемѣ, нако слѣчїи вѣсѣхѣ. и срце снѣвѣ члѣскнхѣ нїспѡнсѧ лѣкавѣствїа, и гордоетѣ (и лѣспѣ) вѣ срцехѣ нїхѣ (и) вѣ живоптѣ и, и по нїхѣ кѣ мрпѣымѣ. Іко кпто иже прнчѧцѧетсѧ кѣ вѣсѣмѣ живымѣ, естъ надежда. нако пѣсѣ живѣ сїи бѣгѣ пѣче льѣа мрпѣѣ. Іко живїи разумѣѡ нако оумрѣтѣ, (-)⁸ мрпѣїи (же) не сѣптѣ вѣдѣщем ннчпѡже, и кптомѣ нѣсетѣ нїмѣ (-)⁹ мѣды, нако забвѣна естъ памѧтѣ нїхѣ. и любовѣ и и ненавнстѣ нїхѣ и рвенїе и оужѣ погнѣе, и чѧспн нѣсетѣ нїмѣ (-)¹⁰ вѣ вѣткн, вѣ все тѡворенїи пѣ слнцѣ. Прїиди (и) нажѣ вѣ веселїи хлѣбѣтѣ свои, и пїи во (блѧстѣ срцеѣ)¹¹ вннѡ свое, нако оужѣ бѣгѡволи бѣтѣ тѡворенїа тѡѡѣ. во всѧко времѧ да сѣптѣ рнзы тѡѡѣ бѣтѣлы, и елѣи на главѣтѣ тѡѡїи да не лншнптсѧ. внѣжѣ живѡ стѣ женѡю юже возлюбнлѣтѣ еси, вѣ всѧ днїи живоптѣ юноснпн тѡѡїѣ. даннѧа пїи пѣ слнцѣ, всѧ днїи сѣптѣспѣвїа тѡѡїѣ. нако се чѧсптѣ тѡѡѣ вѣ живоптѣ тѡѡїѣ, и вѣ прудѣтѣ тѡѡїѣ нїже пїѣ пруднїса пѣ слнцѣ. всѧ елнїса (-)¹² обрѣцѣтѣ рѣкѣ тѡѡѣ стѣтѡворнпн нако снла тѡѡѣ стѣтѡворн. нако нѣсетѣ стѣтѡворенїе и помѣшленїе и рѣзумѣтѣ и мудростѣ

¹(-αυτω) ²(οτι και γε) ³(-και) ⁴(2,1) ⁵(2,1) ⁶(καθως) ⁷(2,1) ⁸(-και) ⁹(-ετι) ¹⁰(-ετι) ¹¹(2,1) ¹²(-αι)

бо а́дѣ, а́може пѣы і́дешн пѣмо. (И) О́брапѣса і́
внѣдѣхѣ пѣо снѣцеми, нѣко (снѣми)¹ легкимѣ ппече-
нїе і́ (снѣми)² силнымѣ бранѣ, і́ оубо (семѣ мѣдро-
му)³ хлѣбѣ, і́ (снѣми)⁴ бо разумнымѣ богатѣ-
ство, і́ (снѣми)⁵ бо вѣдѣющимѣ блѣпѣ, нѣко время
і́ слѣчѣн слѣчнпса всѣми снѣми. нѣко оубо не ра-
зумѣ члѣкѣ времени своѣ, нѣко рыбы оуболаѣемы вѣ
мрежи салѣ і́ нѣко ппница оуболаѣемы в сѣтпн, (и)
нѣко сїи оуболаѣемы снѣы члѣскїа сѣпѣ вѣ время
лукаво, в негда нападепѣ на на в незадѣ. И сїю
же (мѣдростѣ внѣдѣхѣ)⁶ пѣо снѣцеми, і́ великѣ
ѣспѣ ко мнѣ грѣ малѣ і́ мѣжїи в неми мало, (-)⁷
прїндепѣ на (на)⁸ црѣ великѣ і́ о́крѣпѣ облаже
(-)⁹, і́ сѣдѣлаѣпѣ о неї о́градѣ велїа. і́ о́брѣ-
пѣ (же) в неми мѣжа нїца [и]¹⁰ мѣдра, і́ (сїи
сїсепѣ)¹¹ грѣ мѣдростїю своєю, і́ члѣкѣ не помѣ-
новѣнѣ ѣспѣ сѣ мѣжїе нїцими (о неми)¹². И рѣхѣ
азѣ блга мѣдростѣ паче силы. і́ мѣдростѣ нїцаго
оуничижена, і́ словеса ѣго не сѣпѣ послѣшаема. Слове-
са мѣдрѣ вѣ покои слѣшѣса, паче клнча о́бладаю-
щїи вѣ безумїи. Блга мѣдростѣ паче сосѣдѣ ра-
пнїи, і́ сѣгрѣшааи ѣдїнѣ погубї блѣпѣию мнѣгѣ.

Гла, і́

И

Ухи оумрѣшїи сѣгноаюпї (-)¹³ ѣла
сладостѣ. чеспнїи мало мѣдростпн, пѣ-
че славы безумїа велика. ѣще мѣдраго
о́деснѣю ѣго, а ѣще безумнаго ошѣю
ѣго. И вѣ пѣпѣ безумным (нѣко) і́-
депѣ, ѣще ѣго лишѣпса і́ нѣже помышлѣпѣ,
вѣа безумна сѣпѣ. ѣще дѣхѣ владѣющаго вѣзын-
депѣ на пѣа, мѣспта своѣго не оспѣавн, нѣко не-
цѣбленїе оуспѣавпѣ грѣхн великн. ѣспѣ лукавѣство
ѣже внѣдѣхѣ пѣо снѣцеми, ѣже невольно і́зынде ѣ
лица владѣющаго. данѣ безумным на висотѣ ве-
ликнхѣ, і́ богатїи вѣ смиреннїи садѣпѣ. внѣ-
дѣхѣ рабы на конѣ, і́ князи идѣщи нѣко рабы
на землї. копѣа нѣмѣ (впадепѣ в нѣ)¹⁴, і́ о́пре-
блѣющаго о́градѣ оугрызнепѣ і́ змїа. (и) і́зїма-
аи камы поболнпѣ ѣ нї, сѣкїи дрова бѣдѣ прї-
емѣ в ннхѣ. аще спадепѣ сѣчїво, і́ сѣ лицемї
смапса, і́ (сила ѣнеможе)¹⁵, (-)¹⁶ і́зѣобнїїе (же)
мѣжѣ мѣдростѣ. ѣще сѣкнепѣ змїа не вѣ шѣп-

отже, цьому мудрому хлѣб. Бо і цим розумним багатство, бо і цим, що знають, ласка. Бо час і припадок трапиться всім цим. 12 Бо, отже, не пізнала людина свого часу, так як риби, що ловляться в злій сіті, і так як птахи, що ловляться в сітці. І так, як вони, ловляться людські сини в лукавий час, коли нагло на них нападе. 13 І цю ж мудрість я побачив під сонцем, і великою є для мене. 14 Місто мале, і чоловіків в ньому мало. Прийде на них великий цар і докруги обляже і збудує проти нього великі огорожі. 15 І він же знайшов в ньому бідного і мудрого чоловіка, і він спасе місто своєю мудрістю, і чоловік не буде згаданий з тим бідним чоловіком. 16 І я сказав: Мудрість краща від сили. І мудрість бідного понижена, і його слова не слухаються. 17 Слова мудрих чуються в спокої, понад крик тих, що володіють в безумності. 18 Мудрість краща від військової зброї. І хто грішить, сам один знищить велику доброту.

Глава 10

1 Мухи, що здихають, засмородять солодкість олії. Шляхетніше мало мудрості понад славу великої безумності. 2 Серце мудрого з його правого боку, а серце безумного з його лівого боку. 3 І коли безумний іде дорогою, його серце никне, і те, що думає, є все безумним. 4 Якщо дух того, хто панує, підніметься проти тебе, не покидай своє місце, бо оздоровлення спинить великі гріхи. 5 Є лукавство, яке я побачив під сонцем, що недобровільно вийшло від лица того, що володіє. 6 Даний безумний на великих висотах, і багаті сядуть між смиренними. 7 Я побачив рабів на конях і князів, що йдуть як раби на землі. 8 Хто копає яму, впаде до неї, і того, хто чистить пліт, його вжалить гадюка. 9 І хто вибирає каміння, матиме від них біль, хто рубає дрова, через них матиме біду. 10 Як залізо відпаде. І він жажнеться лицем, і сила знеможе. Мудрість же – повнота для чоловіка. 11 Якщо змія вкусить, то не

¹(ov) ²(ov) ³(ov) ⁴(ov) ⁵(ov) ⁶(2,1) ⁷(-ка) ⁸(αυτη) ⁹(-αυτη) ¹⁰[AV†] ¹¹(2,1) ¹²(εκεινου) ¹³(-σκευασαι) ¹⁴(2,3,1) ¹⁵(δυναμεις δυναμωσει) ¹⁶(-και)

з шипінням, і немає користі чарівників. 12 Слова уст – ласка мудрих, губи безумного її топлять. 13 Початок його слів – безумність, і кінець його уст – лукава гордість. 14 Безумний помножить слова. Людина не пізнала, що минуло і що будуче, що позаду нього. І хто йому сповістить? 15 Успіх безумних замучить тих, хто не впізнав іти до міста. 16 Горе тобі, місто, в якому твій цар молодий і твої князі вранці їдять. 17 Блаженна ти, земле, якої твій цар – син вільної, і твої князі в час їдять в силі і не завстидаються. 18 В лінивстві буде упокорений дах, і в безділлі рук протикатиме дім. 19 Для сміху роблять хліб, і вино, і олію, щоб веселити живих. І усі слухають срібло. 20 Отже, у своїй совісті не проклинай царя і в кімнаті своєї спальні не проклинай багатого. Бо небесний птах донесе твій голос, і той, хто має крила, сповістить твоє слово.

Глава 11

1 Пошли твій хліб на лице води, бо в множестві днів його знайдеш. 2 Дай частину сімом і вісьмом, бо не знаєш, яке зло буде на землі. 3 Коли хмари наповнюються дощем, вилівають на землю. І якщо дерево впаде на південь або якщо *впаде* на північ, куди впаде, там буде. 4 Хто пильнує вітер, не сіє, і хто дивиться на хмари, не пожне. 5 В них немає того, хто знає, яка буде дорога духа. Так як кості тої, що родить в лоні, так не впізнає божих діл та, яка чинитиме все. 6 Вдосвіта сій твоє насіння, і в дні хай не полишає твоя рука. Бо не знаєш котре вдасться, чи це або те, а чи оба разом. Добре 7 і солодке світло, і добре очам бачити з сонцем. 8 Бо коли багато літ живе людина, і в усіх цих розвеселиться, згадані будуть дні темряви, бо будуть численні. Все, що приходить, марнота. 9 Розвеселися, юначе, у своїй молодості! І хай тобі добре вчинить твоє серце в днях твоєї молодості. І непорочним ходи в дорогах твого серця і не в видінні своїх очей. І знай, що після всіх цих Бог приведе тебе на суд.

пѣть, и нѣсть обилїа обавяющемъ. словеса оустѣ мудрѣ бл҃гѣть, (-)¹ оустнѣ безумнаго попоплаю его. Начало словесъ (его)² безумїе, и послѣнна оустѣ его гордостѣ лѣкава. (-)³ безумным оумножитъ словеса. Не разумѣ чл҃кѣ чпѣ бывшее, и чпѣ будуще чпѣ задн его (и) кпѣтѣ възвѣстїи емъ. (оустѣхѣ)⁴ безумнѣ оупрѣднѣтъ ѿ, иже не разумѣ ипн въ грѣ. Горе тебѣ граде в нѣже црѣ пвон юнѣтъ, и князи пвон рано нѣдѣ. бл҃жена ты зѣмле иже црѣ пвон снѣтъ свободныа, и князи пвон въ время нѣдѣтъ въ силѣ и не поспѣдѣса. въ лѣтности смиренса стропѣтъ, и въ празнестѣтъ рѣкѣ прокѣплѣтъ храмїна. въ снѣтъ пворѣтъ хлѣбѣтъ и вино [и еленѣ]⁵, (ѣже) веселити живыа. и сребра послѣшаю всаческѣа. въ совѣстїи оубо своен (не клѣтнн црѣа)⁶, и въ клѣтнн лжннцы своен не клѣтнн богѣтпаго, нѣко ппнца нѣнаа донесѣ глѣ (пвон), и нѣмѣан крѣлѣтъ възвѣстїи слово [пвое]⁷.

Гла, аї.

Посли хлѣбѣтъ пвон на лице водѣтъ, нѣко въ множестѣтъ днїи обрѣцѣши его. дажѣ чл҃кѣтъ седмннѣтъ и осмнн, нѣко не вѣстн чпѣтъ будѣтъ лѣкаво на землї. ѿце исполнѣса облацы дожда на землю изливаю. И аще падѣтъ древо на югѣтъ (и лн)⁸ аще на стѣверѣтъ, (-)⁹ и дѣже падѣ (-)¹⁰ пѣмо будѣтъ. Бл҃одыи вѣтпра не стѣетѣ, и сматрѣан въ облакѣтъ не пожнетѣ. в ннѣже нѣсть вѣдын чпѣтъ пѣтъ (будѣтъ) дѣа, нѣко кѣстнн (раждѣющаа въ чревтѣ)¹¹, пѣко не разумѣетѣ дѣлѣтъ бжїнхѣтъ елнѣка же стѣтворїтѣ всаческѣа. во заоупрїи стѣан стѣма свое, и въ (днѣ)¹² да не оставлѣетѣ рѣка пвоа. Юко не вѣстн кое оулѣчїеа ѣе лн илн оно, и аще лн обое вѣлѣтъ. Бл҃го и слѣдко свѣтѣтъ, и бл҃го очїма зрѣтнн стѣ слнцѣмѣтъ. нѣко (-)¹³ аще лѣтнн многа живѣтъ чл҃кѣтъ, (и) о всѣхѣтъ снѣтъ възвеселїтѣса. (-)¹⁴ поманѣтѣ днн пѣмѣи нѣко мнози будѣтъ. вѣе градѣще сѣтѣа. веселїса юнопѣтъ въ юности своен, и да оублжнн пѣа срѣце пвое въ днѣ юности пвоеа. И ходн в пѣтѣ срѣца пвоего [непорѣѣ]¹⁵, и не въ видѣнїю очїю своєю. И разумѣн нѣко ѿ всѣхѣтъ снѣтъ привѣдѣтъ пѣа бѣтъ на сѣдѣтъ.

¹(-και) ²(στοματος αυτου) ³(-και) ⁴(μοχθος) ⁵[BS] ⁶(3,1,2) ⁷[mss.] ⁸(και) ⁹(-τοπω) ¹⁰(-το ξυλοι) ¹¹(2,3,1) ¹²(εσπεραι) ¹³(-και) ¹⁴(-και) ¹⁵[rel.]

ГЛА, БІ

Остави юрость ѿ срца твоего и преведи лукавство ѿ плоти твоея. Юко юность и безуміе суета. и помани стпворшаго тѣа въ днь юности твоея, дондеже не приидуть днїе слобы [твоея]¹. и приидуть лѣта в нихже речеши нѣсть ми в нихъ хоптѣнїа, дондеже не помергкнептъ слнцѣ и свѣтъ и луна и звѣзды, и обратѣся облаци позади дожда. въ днь вѣтъ же подвнжѣтса спрѣжїе дѣмѣ, и развратѣся мужїе силы. и оупразнапѣся мѣлющїи нѣко изнемогша, и помрачѣся глѣдѣющаа въ сквѣжнахъ, и зарборѣ дѣври на прѣжнїи, в немощи гласа мѣлющїа. и вѣспѣнїе на глѣ (ппїца)², и смирипѣся вса дщера пѣсныа. нѣбо на высопѣхъ оузрапѣтъ, и оужагѣ на плѣти. и процвѣтѣетъ клѣпышъ и ополопѣетъ оукрїда, и раздрѣшнѣся (всакѣ) кипарїсѣ. нѣко и дѣ члѣкъ в домѣ вѣка его, и обындѣша на прѣжнїи плѣчущїи. дондеже не превратнѣся юже сребра и не сокрушнѣся нѣкъся злїнаа. и сокрушѣся водонѣсы оу нѣспѣчнїка (его), и слѣмнѣся колѣо въ колїи. и вѣзвратнѣся прѣспѣ на землю нѣкоже вѣтъ, и дхѣтъ вѣзвратнѣся къ бѣ нже ѣспѣ далѣ емѣ. Суета суетѣспѣвїи рече собѣрнїкѣ, вса чѣскаа суета, и лишшѣе. нѣко быспѣ собѣрнїкѣ мѣрѣ, [и нѣко]³ сказа (сѣ члѣкомѣ рѣзѣ)⁴. и оухѣ нѣслѣдїи красопѣ прїпѣчнїа, многа вѣзвїкаа собѣрнїкѣ ѣже обрѣспѣи словеса хоптѣнїа, и написана прѣвоспїю словеса истинны: Словеса мѣдрїхъ нѣко оспнѣ волѣбыа, и нѣко гвоздїе раждежѣни, нже ѿ сложенїа дѣни быша ѿ пѣспѣра едїнаго (-)⁵ нѣзѣбнїїе (вѣлїко) ѿ нїхъ. Снѣ мои храни (кнїгїи многи стпворнїи)⁶ нѣспѣ въ концѣ, и оученїи много прѣда плѣти. конецъ (же) словѣ все послѣшан. бѣ боиса и заповѣди его храни, нѣко пѣго всакѣ члѣкъ. Юко все стпворенїе (прнвѣдетъ бѣ)⁷ на судѣтъ, въ всакѣомѣ презренїю ѣще ли бѣго [ѣще ли]⁸ лѣкѣво.

Конецъ кнїзе еклесїастпвѣе.
нѣмапѣ в себѣ, гла, бї

Глава 12

10 I відсторины лють від твого серця, і відведи лукавство від твого тіла. Бо молодість і безумність – марнота. 12,1 I згадай Того, що тебе створив, в днях твоєї молодості, аж поки не прийдуть дні твого зла і надійдуть роки, в яких же скажеш: Немає мені в них бажання. 2 Поки не померкне сонце, і світло, і місяць, і звізди, і повернуться хмари після дощу. 3 В день, в якому ж зрушаться сторожі дому і знищені будуть мужі сили, і бездіяльні будуть жінки, що мелять, бо знемогли, і потемніють ті, що дивляться крізь дірку. 4 I замкнуть двері на торговиці в немочі голосу жінки, що меле, і підніметься на голос птаха, і упокорені будуть всі дочки співу. 5 Бо й на висоту поглянуть, і жах на дорозі, і зацвіте мигдаль, і саранча стане товстою, і знищеним буде всякий кипарис, бо пішла людина до свого вічного дому, і оточили на торговиці ті, що оплакують. 6 Поки не знищиться шнурок срібла і не буде розбитим випробування золота, і знищеним буде відро при його джерелі, і розіб'ється колесо в коловороті, 7 і повернеться земля до землі, як була, і дух повернеться до Бога, який його дав. 8 Марнота марнот, – сказав соборник, – все марнота 9 і то дуже. Бо був соборник мудрий, і так як навчив, з людиною є розуміння, і вухо дослідить красу притч. 10 Багато шукав соборник, щоб знайти слова бажання і правильне написане, правдиві слова. 11 Слова мудрих, як бодці для вола і як розпечені цвяхи, які від створення були дані пастирем єдиним. Від них надмір великий. 12 Мій сину, зберігай багато книг. Вчинити неможливе, бо кінець. I повчання – великий труд для тіла. 13 Завжди ж слухай кінець слова. Бога бійся і його заповіді зберігай. Бо кожна людина – Його. 14 Бо все створіння Бог приведе на суд з усім недоглядом, чи добрим, чи злим.

Кінець книги Еклезіяста.
Має в собі 12 глав.

¹[SA] ²(στρουθιου) ³[rel.] ⁴(γινωσιν συν του λαου) ⁵(-και) ⁶(3,1,2) ⁷(2,1) ⁸[S]

